Stikstof & de voedselketen

De impact op de koel- en vriessector

Marijke Everts – hoofd sectormanagement F&A
Annika Suichies – sectormanager Food

Rabobank

Hoeveel weten jullie van stikstof?

A Veel, gesneden koek.

B Ik begrijp er weinig van.

C De basis, de vertaling naar ons werkveld niet.

Rabobank

De komende 30 minuten

1) De stikstofuitdaging in het kort (beleid/politiek)
2) Doorwerking in de keten
3) Betekenis voor uw bedrijf

Hoofdlijnen beleidsvoornemens stikstof

Basis in kamerbrief juni 2026

Doelenbeleid – emissieplafonds per 2035
-ammoniak
-broeikasgassen

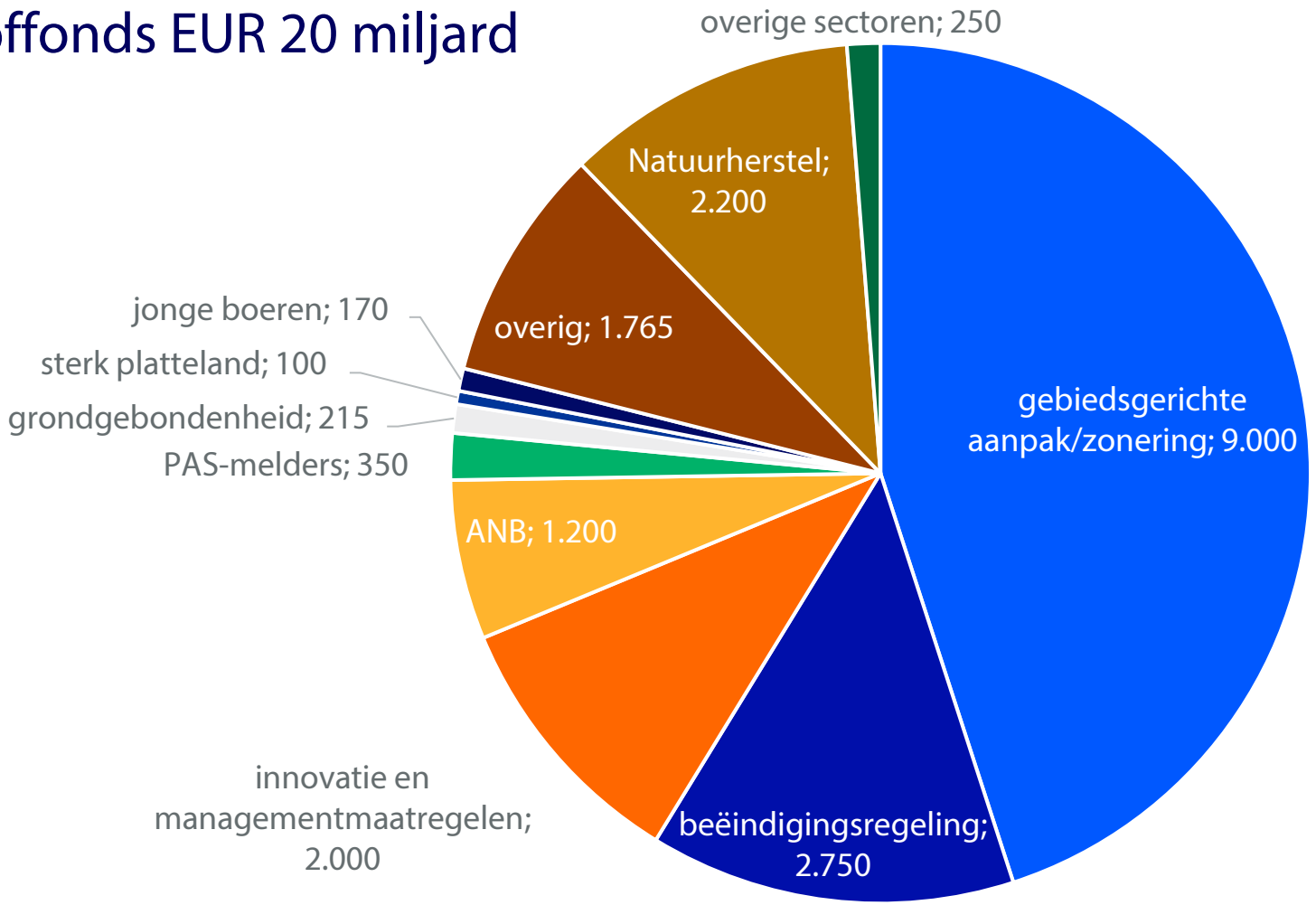
Middelvoorschriften
- GrootVeeEenheden-norm per hectare
- 85% rustgewassen
- aanwending mest

Zonering – maatregelen rond Natura2000-gebieden, beekdalen en waterwingebieden
- ammoniak
- mest (N)
- gewasbescherming

Financiële steun om boeren te helpen met stappen: innoveren, extensiveren, omschakelen, verplaatsen of stoppen
- EUR 20 mrd

Financiële steun

Stikstoffonds EUR 20 miljard

Rabobank

Politieke duiding: meerderheid uitdaging

TWEEDE KAMER

66 van 150 zetels

Meerderheid: 76 | tekort: 10

Werkbare routes

- PRO (+20) geeft 86
- PVV (+19) geeft 85
- JA21 (+9) plus minimaal 1 extra zetel
- BBB + CU + SGP + 50PLUS (+11) geeft 77

EERSTE KAMER

22 van 75 zetels

Meerderheid: 38 | tekort: 16

Werkbare routes

- PRO (+14) geeft 36, dus nog 2 zetels nodig
- BBB + CU + SGP (+16) geeft exact 38
- Brede middenroute via PRO, CU, SGP of Volt

Beeld na APB: Er komt waarschijnlijk niet één grote begrotingsdeal en kabinet zal per begroting meerderheden zoeken

Wat vinden wij belangrijk?

1) **Heldere regels -** normen, rekenwijze en voorwaarden vooraf bekend
2) **Aantoonbaar effect –** reductie en natuureffect meetbaar geborgd
3) **Houdbare vergunningen en flankerend beleid –** noodzakelijk voor investeringsklimaat

Waar raakt stikstof uw bedrijf?

A Volume.

B Differentiatie/verbreding.

C Investeringsruimte.

Wat op het erf verandert, beinvloedt de keten

Iedere schakel moet meebewegen

de coöperatieve Rabobank

Voor de hele keten wordt stikstof een leverings- en investeringsvraagstuk.

1) **Inkoop -** volume, herkomst en specificaties kunnen verschuiven
2) **Operatie –** routes, verblijftijden en bezetting vragen flexibiliteit
3) **Resultaat –** extra kwaliteit of flexibiliteit vraagt om ketenafspraken. Wie betaalt en wat betekent dit voor de marge?

Naast stikstof spelen meer uitdagingen

Marges onder druk, terwijl investeringen nodig blijven.

Klimaat en water

Arbeid

Voedselveiligheid

Energie

Grondstoffen en keten

AI en digitalisering

Cyber vraagt aandacht

Brand

1 : 8000

Inbraak

1 : 250

Cyberaanval

1 : 5

Ook de klantvraag verandert

Rabobank

Gezondheidstrend

Afslankmedicatie zoals Ozempic verandert consumentengedrag

In de VS gebruikt ongeveer 1 op de 8 mensen afslankmedicatie zoals Ozempic, in NL ongeveer 1 op de 50 mensen.

Gebruik verandert eetlust én eetgedrag;

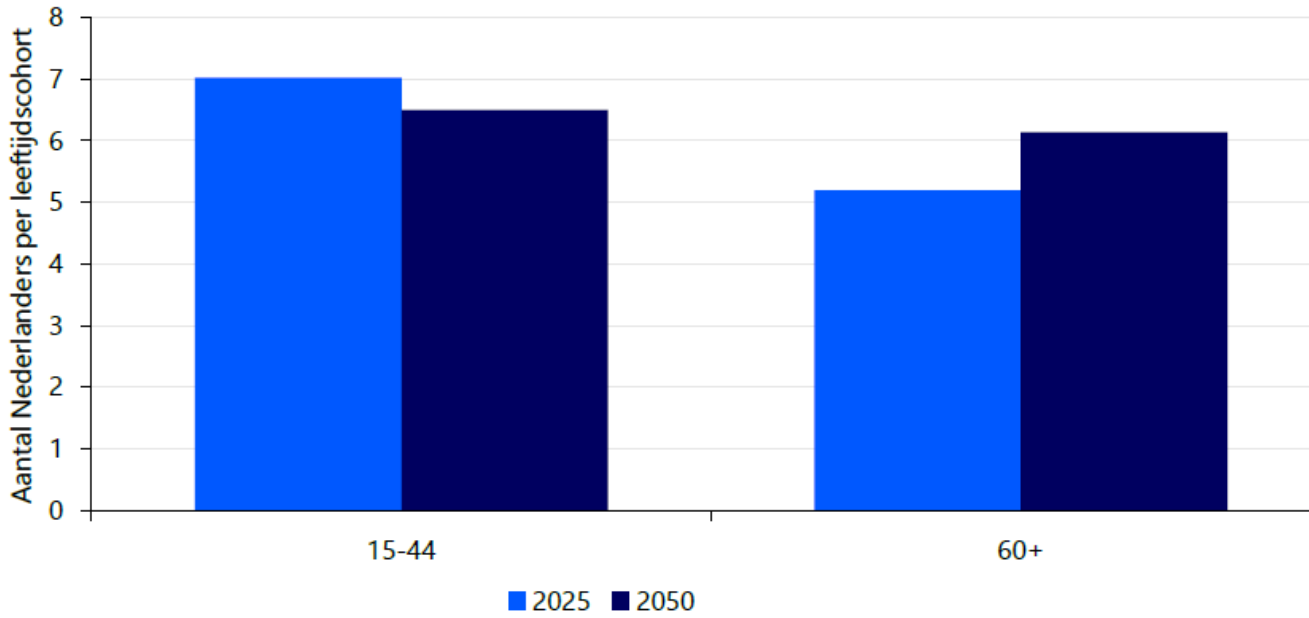
- Kleinere porties
- Minder snacken
- Ander voedsel

Bronnen: Raboresearch, Every bite counts: GLP-1s and the future of food (2025). NU.NL Hoe afslankspuiten ook de supermarkten afslanken (2026).

Vergrijzing in Nederland

In 2050 is 1 op de 3 mensen in Nederland 60+.

- Deze “nieuwe ouderen” brengen met zich mee:
  - Latere pensioenleeftijd
  - Beter digitaal onderlegd
  - Meer aandacht voor fysieke en mentale gezondheid
  - Grotere koopkracht

Bron: Raboresearch, Die andere gemaksgeneratie biedt kansen voor de voedingsindustrie (2026).

Oudere consumenten hechten steeds meer waarde aan gemak en gezondheid.

1) **Gemak -** foodservice
2) **Eiwitrijke voeding –** focus op vitaliteit
3) **Gepersonaliseerde voeding –** aansluitend op individuele behoeften

Bron: Raboresearch (2026).

Conclusies

Stikstof raakt de keten en investeringskeuzes.

Maak die keuzes in samenhang.

Kijk breder: bedrijfsrisico's en veranderende consumenten vragen aandacht.

de coöperatieve **Rabobank**

Hartelijk dank!

Vragen?

Marijke Everts – hoofd sectormanagement F&A
Annika Suichies – sectormanager Food

Rabobank